

а також оцінних прикметників (15%). Меншою частотністю вирізняються такі групи лексики, як дієприкметники та прикметники вищого / найвищого ступенів порівняння (по 4%), фразові (3%) та модальні (2%) дієслова. Також з'ясовано, що як іменники, так і дієслова та прикметники, які використовуються у афоризмах, володіють оцінним та експресивним потенціалом. На семантичному рівні також спостерігаються явища синонімії та антонімії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анастасьєва О. А. Англомовний афоризм. Прагмастилістичний та когнітивний аспекти: дис. ... канд. філол наук: 10.02.04 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2017. 237 с.
2. Байкова Ю. С. Афористичность как элемент идиостиля Е. А. Евтушенко: дис. ... канд. филол наук: 10.02.01 / Хакасский государственный университет им. Н. Ф. Катанова. Абакан, 2017. 183 с.
3. Ваганова Е. Ю. Афоризм как тип текста в аспекте интертекстуальности: на материале немецкого языка: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Некоммерческое образовательное учреждение "Ин-т "Европейская бизнес-школа "Калининград". Калининград, 2002. 261 с.
4. Фундаментальная Электронная Библиотека (Русская литература и фольклор). – URL: <http://feb-web.ru/feb/kle/KLE-abc/ke9/ke9-0824.htm?cmd=p&istext=1>.
5. Ткаченко А. О. Мистецтво слова (вступ до літературознавства). Київ: Правда Ярославичів, 1998. 448 с.
6. George Orwell: Quotes. *Good Reads*. – URL: https://www.goodreads.com/author/quotes/3706.George_Orwell.
7. Quotes of famous people. *Quote Park*. – URL: <https://quotepark.com/>.

Falendash K. Lexical and semantic features of English-language aphorisms.

The article examines the lexical and semantic features of English-language author's aphorisms, identifies the partial linguistic representation of vocabulary, quantitative indicators of the frequency of its use in the aphorisms of British and American prominent figures. The semantic properties of the lexical composition of English aphorisms are considered – in particular, the evaluative and expressive potential of certain groups of vocabulary, the phenomena of synonymy and antonymy.

Key words: *lexical and semantic features, english-language aphorisms, author's aphorism, evaluative potential, antonymy, synonymy.*

А. О. Шинкаренко

Науковий керівник – доц. Г. І. Подосиннікова

МЕТА ТА ЗМІСТ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ТЕХНІЦІ ПИСЬМА УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО СТУПЕНЯ НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються поняття та структура англомовної компетентності в техніці письма, надано характеристика її мети та змісту, навичок графіки та орфографії, особливостей і труднощів формування англомовної компетентності в техніці письма в учнів середнього ступеня навчання закладів загальної середньої освіти.

Ключові слова: *англомовна компетентність в техніці письма, мета та зміст навчання техніки письма, навички техніки письма, середній ступінь навчання закладів загальної середньої освіти.*

Постановка проблеми. Володіння іноземною мовою у сучасній освітній парадигмі передбачає формування іншомовної комунікативної компетентності, одним із складників якої є компетентність у техніці письма [7].

Дослідженням проблем навчання техніки письма займалося багато науковців: Борецька Г. Е., Васильєва Е. В., Леонтьєва Т. І., Литвин С. В., Мазунова Л. К., Тарнопольський О. Б., Кожушко С. П., Устименко О. М., Щербак О. А. та інші. Але проблема формування англомовної компетентності в техніці письма учнів середнього ступеня навчання закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) наразі не може вважатися остаточно вирішеною, адже сучасні умови навчання, зокрема, дистанційне навчання, вимагають чіткого розуміння мети та змісту формування англомовної компетентності в техніці письма учнів середнього ступеня навчання ЗЗСО як основи для подальшого пошуку шляхів підвищення мотивації школярів, вибору ефективних засобів навчання, що відповідають реаліям сучасного життя та психолого-віковим особливостям учнів. Відповідно, **метою** цієї статті є аналіз мети, змісту та труднощів процесу формування компетентності в техніці письма в учнів ЗЗСО.

Виклад основного матеріалу. В сучасній сфері освіти втілюється концепція «Нова українська школа», яка передбачає наявність трьох рівнів повної загальної середньої освіти: початкова освіта (тривалість – чотири роки); базова середня освіта, яка здобувається в гімназії (тривалість – п'ять років); профільна середня освіта, яка здобувається в ліцеї або закладах професійної освіти (тривалість – три роки) [9]. Наше дослідження присвячено базовій середній освіті, яка розподіляється на два цикли: перший, адаптаційний (5-6 класи); другий, базове предметне навчання (7-9 класи). Перший цикл буде пробуджувати та підтримувати інтерес до сфер знань і діяльності, передбачених навчальною програмою. В свою чергу, другий цикл базової середньої освіти сприятиме формуванню учнів як відповідальних членів суспільства, здатних самостійно долати проблеми повсякденного життя, вибрати шлях подальшого навчання відповідно до своїх інтересів і здібностей [9]. Нова українська школа передбачає наявність певних необхідних умінь, які є спільними для всіх компетентностей. Серед них: читати з розумінням; висловлювати власну думку усно та письмово; критично й системно мислити; діяти творчо; виявляти ініціативність; здатність логічно обґрунтувати позицію; конструктивно керувати емоціями; оцінювати ризики; приймати рішення; розв'язувати проблеми [8].

За вимогами навчальних програм метою навчання іноземної мови у ЗЗСО є формування іншомовної комунікативної компетентності [8, с. 42].

У цьому дослідженні, слідом за дослідниками Київської методичної школи, розуміємо іншомовну комунікативну компетентність як здатність успішно вирішувати завдання взаєморозуміння і взаємодії з носіями мови, яка вивчається, у відповідності до норм і культурних традицій в умовах прямого й опосередкованого спілкування [7, с. 90].

Структура іншомовної комунікативної компетентності складається з таких компетентностей: мовна, мовленнєва, лінгвосоціокультурна та навчально-стратегічна [8, с. 42]. Дане дослідження фокусує свою увагу на формуванні англomовної компетентності в техніці письма, яка являється компонентом мовної компетентності.

Техніка письма (ТП) – це комплекс навичок використання графічної та орфографічної систем іноземної мови. [5, с. 210].

Компетентність у техніці письма (КТП) – це здатність людини до коректного каліграфічно та орфографічного оформлення писемного висловлювання, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань та мовної усвідомленості [13, с. 13].

Сучасні орієнтири розвитку суспільства ставлять досить високі вимоги до навчання письма англійською мовою у ЗЗСО: учні повинні вміти вільно та коректно викладати свої думки з будь якої теми та в будь якій ситуації, не лише в усному спілкуванні, а ще й у письмовому вигляді. Письмо також можна вважати універсальним базовим засобом навчання, адже воно сприяє формуванню інших умінь та навичок, зокрема запам'ятовуванню лексичного та граматичного матеріалів, а також допомагає в навчанні аудіювання, читання та говоріння. Таким чином, компетентність в англomовній техніці письма є досить важливим компонентом для формування добре освіченої особистості [12].

Проаналізувавши практику формування англomовної КТП у ЗЗСО, можна зробити висновок, що на відміну від інших умінь та навичок, компетентності в техніці письма, а особливо орфографічним навичкам, приділяється значно менше уваги з боку вчителів та методистів, що свідчить про недооцінювання письма як мети та засобу навчання: думка про другорядність письма при вивченні іноземної мови призвела до того, що письмові вправи майже зовсім виключені з уроку [3, с. 12; 12].

Говорячи про письмо з точки зору методики викладання іноземних мов, його можна розглядати як, не лише знакову систему фіксації мови,

що дозволяє передавати інформацію у просторі та закріплювати її у часі, а ще як продуктивний вид мовленнєвої діяльності, який забезпечує висловлення думки у графічній формі [1, с. 197].

Зміст КТП складає графічні та орфографічні навички; знання правильного накреслення букви у іноземній мові, що вивчається та основних закономірностей правильного написання слів, а також усвідомленість особливостей ТП іноземною мовою [13, с. 13].

Графічні навички – це навички правильного накреслення букв і з'єднання їх у слові [7, с. 258].

Орфографічні навички – це навички написання слів відповідно до правил використання письмових знаків у кожному конкретному слові [7, с. 258].

До знань у техніці письма належать: знання правил накреслення букв, орфографічних правил (узагальнюючих приписів про написання слів і їх значущих частин, про вживання малих і великих літер, про перенесення слів з одного рядка на інший) [7, с. 258].

Усвідомленість особливостей ТП – це здібність учня, людини, що вивчає мову аналізувати процеси формування своєї ТП та освоювати письмо, формуючи систему власних знань про нього; свідомо писати літери та слова; аналізувати власне письмо та робити відповідні висновки, виявляти причини порушень орфографії/ каліграфії та шляхи їх ефективного подолання з допомогою вчителя [13, с. 13].

Що стосується цілей формування КТП в учнів середнього ступеня навчання, то згідно з Загальноєвропейськими рекомендаціями на кінець 9 класу учні основної школи повинні володіти мовою на рівні А2. Програмою навчальної діяльності передбачено [4], що учні мають бути здатні описувати предмет, особу, події, явища та об'єкти; писати власного листа (спочатку з опорою), записки або повідомлення, поздоровлення, запрошення, оголошення; обсяг письмового висловлювання у 9 класі повинен становити 16 речень [9].

При формуванні КТП можуть виникати деякі труднощі та виявлятися фактори впливу на цей процес, особливо в учнів середнього ступеня навчання закладів загальної середньої освіти.

Перш за все, необхідно усвідомити, що для учнів цього етапу формування КТП повинно фокусуватися саме на орфографічній складовій даної компетентності, адже каліграфічні аспекти мають бути вже відомими для них ще з початкової школи [14].

Серед факторів впливу та труднощів формування КТП в учнів середнього ступеня навчання ЗЗСО слід зазначити: фактор індивідуальних особливостей учнів; труднощі, зумовлені іноземною мовою, що вивчається; труднощі, зумовлені умовами навчанням.

До вікових та психологічних характеристик відносять: розвиток пам'яті, уваги, мислення, уяви; виникнення нових захоплень; зміни в мотивації та розподілі пріоритетів; формування референтних груп; зміни в поведінці; розвиток нових способів самопізнання [14].

Необхідно зазначити, що письмо, як і будь який інший процес вивчення мови, має свої особливості, серед них присутні: мотив (причина для написання), предмет (передача особистих думок або міркувань інших), продукт (письмовий текст), результат (зміна в поведінці адресата). Рисою, яка відрізняє письмо від інших видів мовленнєвої діяльності, є графічний спосіб його фіксації: готовий результат письма фіксується в графічних знаках. Ця особливість зумовлює утворення не лише нервово-мозкових зв'язків між слуховим і мовленнєво-моторним аналізаторами, але й додаткових зв'язків між артикуляційно-слуховими центрами та центрами аналізаторів зору й руху руки, тобто зорово-графічних зв'язків. Тож можна стверджувати, що для здійснення акту письма необхідна участь ще й моторного аналізатора руки [13, с. 16].

З лінгвістичної точки зору, у формуванні КТП труднощі, пов'язані з іноземною мовою, яка вивчається, поділяються на каліграфічні та орфографічні. До першого типу відносять схожість або відмінність графічних систем рідної та іноземної мов [7]. З метою подолання труднощів формування орфографічних навичок слід враховувати, що орфографічні системи іноземних мов, які вивчаються в ЗЗСО, базуються на чотирьох основних принципах: *фонетичному*, де написання слова відповідає його звучанню; *морфологічному*, в якому кожна значуща частина слова – префікс, корінь, суфікс – зберігає єдиний графічний образ у споріднених словах або формах незалежно від фонетичних умов, в які вона потрапляє; *історичному* (або *традиційному*), коли написання слова не відповідає ані фонетичному, ані морфологічному факторам сучасної мови і виправдовується лише історією розвитку конкретного слова; *ідеографічному*, коли звукові омоніми розрізняються за допомогою спеціальних графічних позначок [7].

Серед труднощів, зумовлених умовами навчання, виділяють наступні: брак якісних навчальних матеріалів для формування КТП; недосконало сплановані чи невдало проведені фрагменти уроків з навчання ТП;

недостатнє розуміння вчителями труднощів, із якими стикаються учні при навчанні ТП; недостатнє врахування вчителями вікових особливостей учнів середнього ступеня навчання, як наслідок, застосування невідповідних прийомів при навчанні ТП [7].

Для ефективного володіння письмом необхідно навчитися доречно висловлювати свої думки усно, доречно та правильно вживати лексичний і граматичний матеріал [12]. Тож формування КТП необхідно здійснювати на матеріалі чинної Програми для учнів середнього ступеня навчання, якою передбачена тематика уроків та матеріалів, на основі яких необхідно працювати. Так, для учнів 5-6 класів зазначені наступні сфери вивчення мови. *Особистісна*, яка включає в себе такі теми: Я, моя родина, мої друзі; Одяг; Харчування; Відпочинок і дозвілля; Природа. *Публічна сфера* складається з тем: Подорож; Рідне місто/село; Свята і традиції. А також *освітня сфера*, темою якої є Шкільне життя [10].

За Програмою лексичний діапазон для 5-6 класів за вище вказаними темами має містити в собі лексику про: зовнішність, риси характеру, відвідування магазинів, види магазинів, асортимент товарів, гроші, традиції харчування, назви страв, види спорту, спортивні уподобання, транспорт, підготовку до подорожі, проїзні документи, улюблені навчальні предмети, види діяльності на уроках [10].

Що стосується граматичного аспекту для 5-6 класів, згідно з Програмою учні повинні розумітися в наступному: *Adverb and determiner* – manner (slowly, well, etc.), basic quantifiers (a lot, a little, very, too, rather, etc), comparisons; *Conjunction* – results and consequences (so, then); *Determiner* – definite article for uniqueness, public buildings, geographical names, other proper names; *Modality* – may, must, can/could, have to/had to, would/wouldn't (like); *Noun* – proper and common nouns; *Preposition* – time (till/until); *Pronoun* – possessive pronouns as complement: mine, yours, his, hers, ours, theirs; *Verb* – question tags [10].

Для формування КТП необхідним є вибір адекватних засобів навчання. В технічній площині, при формуванні КТП учнів середнього ступеня навчання ЗЗСО доцільно більш активно використовувати інформаційно-комунікаційні технології – комп'ютерну дошку (smart board), яка дає можливість писати на ній, а також виконувати ігрові комп'ютерні вправи. Використання мобільних додатків, комп'ютерних платформ є дуже зручним для формуванні КТП тим, що комп'ютерна програма підкреслює неправильно написане слово і дає правильний варіант.

У змістовній площині, ефективним засобом формування англомовної КТП вважаються умовно-комунікативні вправи та вправи ігрового характеру, серед яких окреме місце посідають буквені ігри [7]. За В. М. Карповою, буквені ігри можна поділити на три групи: 1) буквені задачі, їх зміст становлять буквені комбінації, а форму складають відоме, невідоме та умови вирішення (анаграми, метаграми та паліндроми); 2) головоломки, що характеризуються введенням додаткового елементу складності – розуміння слів, які необхідно відгадати (кросворди, чайнворди, арифмогрифи, ребуси); 3) шаради – ігри, в яких загадане слово поділене на частини, що являють собою окремі слова, які можна відгадати за вказаними значеннями, а також загадка, що подається в образних сценах [6, с. 7]

Висновок. Формування КТП є важливим складником формування англомовної комунікативної компетентності учнів середнього ступеня навчання ЗЗСО. До змісту КТП входять графічні та орфографічні навички; знання правильного накреслення букви у іноземній мові, що вивчається та основних закономірностей правильного написання слів, а також усвідомленість особливостей ТП іноземною мовою. Як і будь яка інша компетентність, КТП має свої труднощі та фактори впливу на процес її формування. Серед них слід звернути увагу на: вікові та психологічні особливості учнів, лінгвістичні та соціолінгвістичні фактори.

Засоби формування КТП в учнів середнього ступеня навчання ЗЗСО та зміст вправ мають відповідати психолого-віковим особливостям учнів і базуватися на розмовно-тематичному, мовному, мовленнєвому матеріалі навчальної програми з іноземних мов для ЗЗСО.

У подальшому матеріал цієї статті можна використовувати для створення технології та комплексів вправ для формування англомовної КТП в учнів середнього ступеня навчання ЗЗСО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов А. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва: Изд-во ИКАР, 2009. 448 с.
2. Гапонова С. В. Вправи для навчання англійської орфографії в середній школі. *Іноземні мови*. 1998. № 3. С. 12-17.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
4. Зимняя И. А. Педагогическая психология. – Москва: Логос, 2000. С. 166-190, 217-240.
5. Іноземна мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. Київ, 2012 (сайт Міністерства освіти і науки України).
6. Карпова В. М. Формування комунікативно-навчальних умінь проведення буквених ігор на позакласному занятті з іноземної мови. Автореферат дисертації на здобуття

вченого ступеня кандидата педагогічних наук. Київ: Київський державний лінгвістичний університет. 1995. 25 с.

7. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.

8. Міністерство освіти і науки України. Державний стандарт базової освіти. – URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>

9. Міністерство освіти і науки України. Нова українська школа. – URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

10. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов. – URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf>

11. Ніколаєва С. Ю. Сучасні тенденції формування іншомовної комунікативної компетентності в учнів початкової школи. *Іноземні мови*. 2012. № 1. С. 42-51.

12. Склярєнко Н. К. Методика формування іншомовної компетентності в техніці письма. *Іноземні мови*, № 3, 2013. С. 3-18.

13. Склярєнко Н. К. Методика формування іншомовної компетентності в техніці письма. *Іноземні мови*. 2012. № 2. С. 13-18.

14. Чумак В. В. Вікова психологія: навч. посіб. Бердянськ: Видавець Ткачук О. В., 2015 192 с.

Shynkarenko A. Purpose and content of formation of English competence in writing technique of secondary education students of general secondary education institutions.

The article deals with the concepts of foreign language competence in writing technique, graphics and spelling sub-skills, the characteristics of competence in writing technique, notes its features and difficulties in formation. The components of this competence are described.

Key words: *foreign language teaching, foreign language competence in writing technique, writing, skills, means, exercises.*

В. О. Шугурова

Науковий керівник – проф. В. І. Школярєнко

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТЕРМІНУ «КОНЦЕПТ»

У статті розглянуто поняття «концепт» в аспекті когнітивного та лінгвокультурологічного підходів. Запропоновано основні сучасні підходи щодо визначення терміну науковцями.

Ключові слова: *концепт, когнітивний підхід, лінгвокультурологія, мовна картина світу, структура.*

Постановка проблеми. Концепт – поняття, що відноситься до термінології багатьох сучасних гуманітарних наук: лінгвістики, філософії, культурології, історії тощо. Існує багато дефініцій цього терміну через його стрижневість у дослідженнях мовної картини світу. Натепер помітно особливу зацікавленість наукового світу до проблеми розвитку мовних одиниць в аспекті взаємозв'язку людини, мови і культури. У 90-х роках